

Leder

Permanent økonomisk støtte til FORMakademisk

FORMakademisk er det eneste vitenskapelige tidsskriftet i Norden som publiserer artikler innen både design og designdidaktikk. Kravet om forskningsbasert undervisning gjelder også høyere utdanning innen design og designdidaktikk, som er de primære forskningsfeltene som publiseres i tidsskriftet FORMakademisk. Som relativt unge forskningsfelt, blir en stor del av forskningen innen design og designdidaktikk publisert som artikler heller enn monografier. Tidsskriftet spiller derfor en viktig rolle som kilde til forskningsbasert undervisning og utdanning, og artiklene blir brukt som pensum ved flere av institusjonene. Hensikten med FORMakademisk er å bygge opp og styrke design og designdidaktikk som eget forskningsfelt, å styrke design som eksisterende forskningsfelt og å styrke fagdidaktikk som forskningsfelt.

Etter etableringsfasen har tidsskriftet nå fått en permanent organisering. Arbeidet til nå er gjort økonomisk mulig gjennom såkornbevilgninger fra de tverrfaglige forskningsprogrammene Teknologi, design og miljø (TDM) og Kommunikasjon, læring, oppvekst og kultur (KLOK) – nå Storbyforskningsprogrammet ved Høgskolen i Oslo, og senere ved hjelp av Strategimidler fra Høgskolen i Oslo og Akershus, via Fakultet for teknologi, kunst og design og Institutt for estetiske fag. FORMakademisk har også fått produksjonsstøtte for elektroniske tidsskrift fra Norges Forskningsråd (NFR) foreløpig for 2011, 2012 og 2013. For 2014 har vi søkt støtte fra Nordisk samarbeidsnemnd for humanistisk og samfunnsvitenskapelig forskning (NOS-HS), fordi FORMakademisk er blitt stadig mer nordisk, med artikler fra nordiske forfattere helt fra starten i 2008, men nå også med flere nordiske medlemmer i redaksjonen og redaksjonsrådet. Støtten fra NFR og NOS-HS forutsetter at vi også får økonomiske midler fra andre på minst 50 % av totalkostnadene. Det er blant annet disse midlene vi ber om støtte til, i tillegg til støtte til det omfattende redaksjonelle arbeidet.

Det er rimelig at de institusjonene som nyter godt av de vitenskapelige artiklene som publiseres i FORMakademisk, open access – gratis og fritt tilgjengelig for alle, bidrar økonomisk til denne dugnaden. Vi i redaksjonen for FORMakademisk har siden starten i 2008 bidratt med å vie store deler av vår FoU-tid og fritid for å få dette til. Dette går ut over redaksjonsmedlemmenes tid til egen forskning og publisering. For å sikre en permanent drift og kontinuitet, må nå institusjonene ta et større ansvar. Det er de som får inntektene av artikler som blir publisert, i Norge publiseringspoeng – som utgjør ca. 30 000 kr. pr. artikkel. I tillegg får studenter, vitenskapelig personale og andre gleden og nytten av forskningen som publiseres. Profesjonsrådet for designutdanning under Universitets- og høgskolerådet i Norge sin støtte til etableringen av FORMakademisk, som ble vedtatt på deres møte 13.10.08, har vært svært viktig under etableringen av tidsskriftet og i prosessen mot vitenskapelig godkjenning på nivå 1.

Doktoravhandlinger som består av separate artikler som publiseres i ulike tidsskrift og antologier blir stadig mer utbredt. FORMakademisk har helt siden starten vært en publiseringskanal for denne type artikler fra ulike land. Vi ser dette som et viktig bidrag til bygging av forskningsfeltet innen design og designutdanning, vidt definert. De publiserte

artiklene som utgjør doktoravhandlingen, vil da også gi publiseringspoeng og ekstra inntekter til institusjonene doktorkandidatene er tilknyttet.

FORMakademisk har en rekke fortrinn som nettbasert publiseringskanal for artikkelbaserte doktoravhandlinger:

- FORMakademisk aksepterer lange artikler, noe som er spesielt viktig for artikkelbaserte doktorgradsavhandlinger.
- Fagfellevurdering på internasjonal høyt nivå, som gir en betydelig fordel ved at en ekspert gir innspill, i tillegg til den veilederne gir.
- Artikler kan sendes inn til enhver tid, og dermed bli ikke avhandlingen rammet av noen forsinkelser for å vente på publisering i tidsskrift som bare tar imot artikler til forhåndsbestemte tidsfrister. Dette bidrar til at doktorkandidatene kan gjennomføre på normert tid.

FORMakademisk har hittil publisert 12 nummer, hvor teamene bl.a. har vært: Design og designdidaktikk i fokus, Designdialoger, Et aspekt ved "doctorateness" og Research by Design. I temanummeret Research by Design integrerer vi også videoer i tillegg til bilder, og på den måten utviklet vi formen på de vitenskapelige artiklene tilpasset særtrekkene ved designforskning. Videre har vi publisert temanummer fra konferansene NORDCODE ved Produktdesign ved Høgskolen i Akershus, 5-års jubileumsnummer for FORMakademisk og konferansen Making, Materiality and Knowledge ved Høgskolen i Telemark og det første temanummeret om arkitektkonkurranser. Vi ser også fram til det andre temanummer om arkitektkonkurranser på nyåret og fra konferansen DRS//CUMULUS Oslo 2013 senere på året.

Artiklene i dette nummeret

Erlend Vinje, doktorgradsstipendiat ved Storbyprogrammet og Fakultet for lærerutdanning og internasjonale studier, Høgskolen i Oslo og Akershus har i sin artikkel *Kampen om skoleanlegget - historikken bak baseskolene* drøftet de siste årenes eksempler på harde kamper om arkitekturen til nye skoleanlegg. Han lar i denne artikkelen fire sentrale stemmer i denne debatten komme til ordet. De fire stemmene tilhører tidligere utdannings- og forskningsminister Kristin Clemet, leder i Norsk Lektorlag Gro Elisabeth Paulsen, avdelingsdirektør i Utdanningsetaten Harald Øvland og hovedverneombud i Oslo-skolen Knut Myhrer. Disse stemmene vil belyse blant annet: hvem som ønsket baseskolene velkommen, hvorfor baseskolene ble ønsket velkommen, hvem som opponerte mot baseskolene og hvorfor det ble opponert mot baseskolene. Kwartetten vil også belyse i hvilken grad Kunnskapsløftet kan sies å legitimere baseskolene og i hvilken grad lærerne har vært med på utformingen av de nye skoleanleggene.

Randi Veiteberg Kvellestad, høgskolelektor ved Institutt for estetiske fag ved Høgskolen i Oslo og Akershus, fokuserer i artikkelen *Flid, nytte og kvalitet – dannelsesideal ved Den Kvinnelege Industriskoule frå 1875 til 1960* på utdanningsinstitusjonen sin første fase fra 1875 til ca. 1960. Skriftlige kilder om historie og fagdidaktikk, samt konkrete gjenstander fra ei utstilling i 2010 blir knyttet sammen for å gi et bilde av utdanningsinstitusjonen sine formål og fagområder. Utdanninga var i starten mer knyttet til næringsliv og industri gjennom håndverk og husflid enn til skolevesenet. Da handverksfagene ble etablert som skolefag, ble fagområdene grunnlagt på nye måter med vekt på nytte og dyktighet.

Kjetil Sømoe, høgskolelektor ved Høgskolen Stord/Haugesund, Avdeling for lærerutdanning og kulturfag, bruker i artikkelen *Kunst og håndverk – fag eller tverrfaglig felt?* Faghistorien og ulike beskrivelser av kontroversen som har eksistert i forming/kunst og håndverk til

å vise at kunst og håndverk best kan beskrives som et tverrfaglig felt snarere enn et fag i vitenskapsfaglig betydning. Han skriver at opprettelsen av skolefaget forming, og senere kunst og håndverk, gjerne blir beskrevet som en sammenslåing av håndverksfagene sløyd, håndarbeid og tegning. Artikkelen synliggjør også de ulike tradisjonene som inngår i skolefaget på et formelt nivå, og foreslår en viss grad av spesialisering innenfor fagområdet i lærerutdanningen. Spesialiserte fagmiljøer i lærerutdanningen foreslås for at utviklingen av innhold og metoder i grunnskolens praksis som kan inngå i det tverrfaglige feltet kunst og håndverk skal bli mer målrettet og kvalitetsorientert.

Lars Risan og **Siri Nørve**, begge Seniorforskere ved Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR) drøfter i artikkelen *Universell utforming og den vanskelige avgrensingen av «alle»* begrepet universell utforming som et prinsipp hvor målsetningen er at «utforming av produkter og omgivelser [skal skje] på en slik måte at de kan brukes av alle mennesker, i så stor utstrekning som mulig, uten behov for tilpassing og en spesiell utforming, basert på Aslaksen mfl, som lanserte den første norske definisjonen. De hevder at det i løpet av de siste 15 årene har dette prinsippet blitt fremmet i Norge som et utvetydig fremskritt.

Berit Ingebretsen, Førsteamanuensis, PhD ved Høgskolen i Telemark, Institutt for kunst- og håndverk, drøfter i sin artikkel *Drawing with Metaphors. Mediating ideational content in drawing through metaphors* at det ikke er lett å uttrykke abstrakte konsepter, slik som tid og samfunn, i en tegning. Temaet for denne artikkelen er forankret i fagdidaktisk tenkning omkring det å visuelt uttrykke temaer representert ved abstrakte begreper. Denne artikkelen viser hvordan metaforer kan brukes til å uttrykke slike ideer visuelt. Kognitiv lingvistisk forskning hevder at metaforer er avgjørende i verbal kommunikasjon med abstrakte begreper. Denne artikkelen forsøker også å vise at metaforer er viktig i visuell kommunikasjon. Den kognitive lingvistiske metafor-teori utviklet av George Lakoff og Mark Johnson er brukt her for å undersøke hvordan metaforer brukes til å konstruere mening i tegningene av tegneserieskaper og illustratør Finn Graff og artisten Saul Steinberg. Artikkelen konkluderer med å forsøke å gi ny innsikt om bruk av visuelle metaforer.

Bokanmeldelser

Nina Scott Frisch, PhD, Førsteamanuensis ved Dronning Mauds Minne Høgskole for barnehagelærerutdanning i Trondheim har anmeldt *Ann-Hege Lorvik Waterhouse* sin bok *I materialenes verden; perspektiver og praksiser i barnehagens kunstneriske virksomhet*. Frisch hevder at til tross for at forfatteren stiller seg noe kritisk til påvirkningen norsk barnehage har hatt og har fra Reggio Emilias pedagogiske filosofi, står bokens innhold på skuldrene til praksiser denne filosofien har vært med på å utvikle, med en forståelse av det utforskende barnet i sentrum. Anmelderen mener at boken byr på flotte, relevante bilder knyttet til nye reflekterte konkrete ideer, og den har en vakker layout, samtidig som oversiktighet savnes for at boken skal bli mer anvendelig. Waterhouse poengterer flere steder i teksten: en god barnehagelærer er en skapende barnehagelærer – og anmelderen tilføyer: en god barnehagelærer er en lesende, reflekterende barnehagelærer.

Sigmund Asmervik, Professor emeritus Dr Ing. ved Universitetet for miljø- og biovitenskap på Ås (UMB) har anmeldt *Inger Marie Lid* sin bok *Universell utforming: Verdi-grunnlag, kunnskap og praksis*. Han skriver at boka gir gode innspill rundt emner knyttet til tema som hvordan mennesker skal kunne utvikle seg i fellesskap med andre og hvordan man kan ivareta spørsmål knyttet til verdighet og kroppslig sårbarhet. Dette utvider og utfordrer diskursen rundt begrepet universell utforming, som er bokas viktigste bidrag. Som lærebok rettet mot studenter ved arkitekt- og ingeniørfag og ved ergoterapi- og fysioterapistudier, og ellers for alle

som er engasjert i universell utforming i praksis, har den imidlertid noen betydelige utfordringer, i følge anmelderen.

Oppfordring

For å opprettholde en permanent drift av FORMakademisk, er det nødvendig å kunne inngå langsiktige økonomiske avtaler med de institusjonene som bruker tidsskriftet for å publisere eller som pensumlitteratur. Vi ønsker derfor å få en erklæring om langsiktig støtte til FORMakademisk fra disse institusjonene.

Redaksjonen oppfordrer alle våre forfattere, fagfeller, lesere og spesielt medlemmene av redaksjonsrådet til å be sine institusjoner til å bidra med økonomiske midler og langsiktige avtaler for å støtte FORMakademisk, når brev om dette blir sendt institusjonene med det første.

31. desember 2013

Sjefsredaktør for FORMakademisk

Førsteamanuensis Dr Ing. **Janne Beate Reitan**, Institutt for estetiske fag (EST) Fakultet for teknologi, kunst og design (TKD) Høgskolen i Oslo og Akershus (HiOA)

Redaksjonen for FORMakademisk

Professor Emerita Dr Techn. **Halina Dunin-Woyseth**, Institutt for form, teori og historie, Arkitektur- og designhøgskolen i Oslo (AHO)

Professor Dr Ing. **Liv Merete Nielsen**, Institutt for estetiske fag (EST), Fakultet for teknologi, kunst og design (TKD) Høgskolen i Oslo og Akershus (HiOA)

Professor PhD **Birger Sevaldson**, Institutt for design, Arkitektur- og designhøgskolen i Oslo (AHO)

Førsteamanuensis PhD **Marte Sørebo Gulliksen**, Institutt for forming og formgivning, Høgskolen i Telemark, Notodden

Førsteamanuensis PhD **Siri Homlong**, Institutionen för Bildpedagogik, Konstfack, Stockholm

Professor og prefekt Dr **Fredrik Nilsson**, Institutionen för arkitektur, Chalmers tekniska högskola, Göteborg

Professor og forskningsleder PhD **Michael U. Hensel**, Institutt for arkitektur, Arkitektur- og designhøgskolen i Oslo (AHO)